

Beata Duthel

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie

beata.duthel@gmail.com

ORCID: orcid.org/0000-0001-6527-035X

DOI: doi.org/10.13166/ped/BQRW8105

CHARAKTERYSTYKA METOD NAUKI CZYTANIA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

CHARACTERISTICS OF THE METHODS OF READING TEACHING OF CHILDREN IN PRE- SCHOOL AGE

ABSTRACT

A pandemic is a time associated with many restrictions, including restrictions on moving outside your own home. Therefore, there was a problem of using time in a constructive and useful way. One of the ways to spend time in this way is reading, a skill we have but which is starting to be used less and less. In order for a person not only to be able to read, but also to see reading as something positive and pleasant, it is necessary to use the right method of teaching reading from an early age. The aim of this study is to characterize the methods of teaching reading among preschool children and to define the role of parents in the process of learning to read. The study indicates the importance of teaching reading among preschool children and presents selected methods of teaching reading – both traditional and more modern. At the same time, the study presents the results of research on the role of parents in the process of learning to read.

STRESZCZENIE

Pandemia to czas związany z wieloma restrykcjami, w tym z ograniczeniami w obszarze przemieszczania się poza własny dom. Pojawił się więc problem zagospodarowania czasu, w sposób konstruktywny i pozytywny. Jednym ze sposobów takiego spędzenia czasu jest czytanie czyli umiejętność, którą posiadamy ale która zaczyna być coraz rzadziej używana. Aby dana osoba nie tylko umiała czytać, ale również czytanie byłoby dla niej czymś pozytywnym, konieczne jest zastosowanie odpowiedniej metody nauki czytania już we wczesnym okresie życia. Celem niniejszego opracowania jest charakterystyka metod nauki czytania wśród dzieci w wieku przedszkolnym oraz określenie roli rodziców w procesie nauki umiejętności czytania. Opracowanie zawiera wskazanie na znaczenie nauki czytania wśród dzieci przedszkolnych oraz prezentuje wybrane metody nauki czytania – zarówno te tradycyjne jak i bardziej nowoczesne. Równocześnie, opracowanie prezentuje wyniki badań dotyczących roli rodziców w procesie nauki czytania.

KEYWORDS: *methods of teaching reading, pre-school education, reading, pre-school child, the role of a parents in teaching a child to read*

SŁOWA KLUCZOWE: *metody nauki czytania, edukacja przedszkolna, czytanie, dziecko w wieku przedszkolnym, rola rodzica w nauce czytania dziecka*

WPROWADZENIE

Czytanie oraz pisanie to dwie od dawna cenione umiejętności. Bardzo ważne jest więc, aby umiejętności te były pozyskiwane oraz rozwijane w odpowiedni sposób. Służą temu między innymi specjalne metody. Dzięki temu możliwe jest ukształtowanie właściwych nawyków, które będą kontynuowane przez kolejne lata. Podstawowym kryterium wyboru danej metody nauki czytania powinny być cechy charakterystyczne dla jednostki. Przedmiot badań jaki odnosi się do artykułu to: metody nauki czytania dzieci w wieku przedszkolnym oraz świadomość rodziców w obszarze umiejętności czytania, kształtowania nawyków czytelniczych oraz znajomości metod nauki czytania. Celem niniejszego opracowania jest charakterystyka metod nauki czytania wśród dzieci w wieku przedszkolnym oraz określenie roli rodziców w procesie nauki umiejętności czytania. Problem główny można sformułować w formie pytania – Jakie

można wskazać metody nauki czytania dzieci w wieku przedszkolnym oraz jakie są warunki wybierania konkretnej metody? W celu doprecyzowania problemu badawczego zadano także pytania pomocnicze:

- W jaki sposób rozwój dziecka wpływa na naukę czytania?
- W jakim stopniu rodzice wspierają dzieci w nauce czytania?
- Jaki jest poziom wiedzy rodziców w zakresie metod nauki czytania dzieci w wieku przedszkolnym?
- Czym kierują się rodzice w związku z wyborem metody nauki czytania?

Zaprezentowane w pracy badania zostały ukierunkowane na weryfikację hipotez, które przedstawiały się w następujący sposób – hipoteza główna: w rzeczywistości pedagogicznej funkcjonuje wiele metod nauki czytania ukierunkowanych wobec dzieci w wieku przedszkolnym a zastosowanie poszczególnych metod wynika przede wszystkim z dostosowania możliwości do cech dziecka. Dodatkowo przyjęto, iż prawidłowy rozwój dziecka stanowi znaczące wsparcie w zakresie nauki czytania. Dziecko ciekawe świata podąży za opiekunem i przekazywaną przez niego wiedzę, książki stają się interesującym narzędziem spędzania wolnego czasu oraz przedstawiania informacji o otaczającej rzeczywistości. Przyjęto również, że rodzice chętnie wspierają dzieci w nauce czytania a pierwsze próby zaznajomienia dziecka z literaturą podejmowane są w domu w sposób świadomy. Dodatkowo założono, iż rodzice korzystają z różnych metod nauki czytania wśród dzieci, często jednak nie posiadają świadomości, iż w swoich poczynaniach wykorzystują konkretną metodę działania oraz że wykorzystywanie poszczególnych metod nauki czytania jest uzależnione przede wszystkim od możliwości dziecka, metody dobierane są w taki sposób, aby odpowiadały zainteresowaniom oraz wzbudzały dalszą chęć nauki.

ZNACZENIE NAUKI CZYTANIA WŚRÓD DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Wiek przedszkolny to okres w życiu dziecka obejmujący czas od trzeciego do około siódmego roku życia. Przez psychologów określony jako trzecia faza

rozwoju człowieka. W literaturze przedmiotu można także spotkać zastępcze określenie „późne dzieciństwo”. Dziecko wchodzi w okres przedszkolny z dużą ciekawością, pod warunkiem, że we wcześniejszych okresach zostały zaspokojone jego podstawowe potrzeby. Wiąże się to także z ogromnymi zmianami dotychczasowej codzienności dziecka. Jest to bezapelacyjnie kluczowy okres w życiu każdego człowieka. To właśnie w nim kształtuje się osobowość, pojawiają się pierwsze doświadczenia, następują procesy rozwojowe (fizyczny, umysłowy i emocjonalno-społeczny). Dlatego też nowym czynnikiem rozwojowym staje się oddziaływanie nowego systemu w postaci nauczania i wychowania kształtującego społeczne zasady zachowania i postawy prospołeczne. Już od pierwszych chwil życia dziecka ważne jest, aby jak najlepiej przygotować je do wyzwań, które mogą je spotkać w przyszłości. Wśród ogromu cennych umiejętności, za jedną z najważniejszych można uznać umiejętność czytania. Wskazuje się bowiem, że będzie ona miała bardzo duże znaczenie w funkcjonowaniu dziecka (Ptaśnik-Cholewa, Kromka, 2015, s. 78). Raz zainicjowane spotkanie jednostki z książką jest wielokrotnie powtarzane w całym życiu (Filipiak, 2006, s. 5).

Umiejętność tworzenia oraz odczytywania tekstów stanowi bardzo ważne ludzkie dokonanie, które jest podstawową umiejętnością człowieka współczesnego oraz stanowi fundament jego rozwoju (Kośmider, 2004, s.278-279). Czynności te są ukierunkowane na całościowy, poznawczy, osobowy oraz społeczny rozwój potencjału jednostki (Gryniuk-Toruń, 2011, s. 75). Czytanie oraz pisanie uznaje się za główne oraz uniwersalne środki komunikacji społecznej. Dzięki nim możliwe jest porozumiewanie się bez ograniczeń czasowych, miejscowych czy dotyczących ludzkiej pamięci (Kośmider, 2004, s.278-279). Rozwój oraz wspieranie umiejętności czytania jest to kwestia priorytetowa. Wiele osób posiada bowiem trudności ze zrozumieniem treści oraz sensu przekazu pomimo posiadania technicznych umiejętności czytania oraz pisania. Mamy bowiem do czynienia z wkroczeniem cywilizacji w erę obrazkową. Głównym źródłem informacji staje się telewizja oraz Internet, gdzie mamy do czynienia z przyswajaniem treści bezrefleksyjnie. Na dalszy plan często schodzi więc słowo pisane (Kliś, 2004, s. 155-156).

Prowadzone badania wskazują, iż stale mamy do czynienia z niezadowalającym poziomem czytania wśród dzieci. Problem ten pojawia się już na

etapie edukacji elementarnej. Może to mieć znaczący wpływ na całą przyszłość i karierę jednostki (Burtowy, 2007, s. 7). Kompetencje czytelnicze można więc uznać za kluczowy czynnik, który pozwala na osiągnięcie sukcesu edukacyjnego bądź porażki (Schiefele, Schaffner, Möller, Wigfield, 2012, s. 427–428). Czytanie może być więc uznane za narzędzie skutecznego uczenia się oraz samokształcenia (Plenkiewicz, Sobieszczyk, 2009, s. 18). Dodatkowo pierwsze doświadczenia posiadają silny wpływ na rozwój dalszej ścieżki edukacyjnej (Bee, 2004, s. 282). Jakość pierwszych kontaktów będzie więc wpływać na jakość dalszych „spotkań”. Opanowanie umiejętności czytania stanowi milowy krok w rozwoju umysłowym dziecka. Wpływa ono pozytywnie na rozwój myślenia. W wyniku przyswojenia tekstu mamy najczęściej do czynienia z dostarczeniem części istotnej informacji, jednak w konsekwencji dochodzi do uruchomienia skomplikowanych informacji, jednostka interpretuje, doszukuje się i domyśla sensów. Próbuje udzielić odpowiedzi na pytania, o to co myślał oraz czują inni (Filipiak, 2006, s. 5).

SYNTETYCZNE METODY NAUKI CZYTANIA

Wśród metod czytania znajdują się między innymi metody syntetyczne. Metody te należą do najstarszych. Kładzie się w nich nacisk na opanowanie czytania pod kątem technicznym a także osiągnięcie sprawności czytania. Istotę stanowi przechodzenie od elementu do całości. Jako elementy wyróżnia się literę i głoskę. Całością zaś jest wyraz i zdanie. Nauka czytania w tej metodzie ukierunkowana rozpoczyna się od opanowania przez jednostkę poszczególnych elementów, z których później tworzy się całość.

Metoda alfabetyczna to metoda, która znana była w starożytności. Na terytorium Europy rozpowszechniła się w średniowieczu a także przetrwała do początku XIX wieku (Filipiak, 2006, s. 62). Punkt wyjścia dla tej metody jest zapoznanie się osób uczących z poszczególnymi literami z alfabetu. Później zaś prowadzone są ćwiczenia dotyczące składania ich w większą całość, w sylaby, sylaby w wyrazy, zaś w końcowej do płynnego czytania tekstu. Metoda ta jest jednak uznawana za żmudną oraz długotrwałą, zaś przez to mało efektywną.

Metoda fonetyczna jest to metoda, która rozpowszechniła się w XIX wieku. Nauka czytania tym sposobem rozpoczynała się od rozłożenia wyrazu na dźwięki, czyli głoski. Potem zaś dzieci były zapoznawane z prezentacją graficzną, następnie zaś przystępowania do czytania wyrazów. Metodę tą rozwinięto w dwóch kierunkach – analitycznym oraz syntetycznym. Punkt wyjścia w odmianie analitycznej to napisanie zdania na tablicy, po czym nauczyciel je czytał, zaś dzieci powtarzały. Następnie wypisywano każdy wyraz jeden, po drugim, później nauczyciel dokonywał rozbioru wyrazów na sylaby, zaś sylab na głoski. W odmianie syntetycznej dzieci najpierw zapoznawano z brzmieniem głosek. Po opanowaniu wymowy oraz zapoznaniu się z kształtem poszczególnych liter nauczyciel wskazywał w jaki sposób można składać dźwięki w wyrazy. Metoda ta była trudna, powolna oraz mało skuteczna (Vaškević-Buś, 2011, s. 89-90).

Metoda sylabowa rozpoczyna się od zapoznania dziecka z samogłoskami bądź zgłoskami. Następnie zaś przechodzi się do sylab złożonych. Metoda ta składa się z kilku etapów. Zostały one zaprezentowane poniżej, wraz z przykładowymi zadaniami (Wieszczczyńska, 2007, s. 170). Stosowane są różne kombinacje, które stopniowo rozszerzane są o zakres materiału. Aby uatrakcyjnić zajęcia nie należy się ograniczać wyłącznie do czytania.

METODY ANALITYCZNE

Początek metod analitycznych sięga XVI wieku. Jako punkt wyjścia w metodach tych wskazuje się zaznajomienie dzieci z wyrazami, fragmentami zdania bądź całymi zdaniami. W zależności od tego, co stanowi punkt wyjścia wyróżnić można dwie odmiany – wyrazową i zdaniową. W odmianie wyrazowej za podstawę czytania uznaje się wyraz, najczęściej w połączeniu z ilustracją. Dziecko analizuje obrazek, następnie zaś poznaje zapis graficzny nazwy. Kiedy potrafi rozpoznać wyraz, w tekście dochodzi do analizy słuchowo-wzrokowej oraz rozbicia na elementy składowe. W odmianie zdaniowej podstawą, jak sama nazwa wskazuje, jest zdanie. Wychodzi się od zrozumienia jego treści, dodatkowo wymogiem od uczniów jest zidentyfikowanie wyrazów będących elementami składowymi zdań. Każde nowe zdanie zawiera jedną nową literkę.

Rozwój metod analitycznych nastąpił w dwóch kierunkach. Doprowadziło to do rozwinięcia się metod analityczno-syntetycznych a także do rozwoju metody globalnej nauki czytania (Kamińska, 2009, s.65).

Metody analityczno-syntetyczne uznawane są w Polsce za najbardziej skuteczne. Nacisk w nich jest położony na techniczną oraz znaczeniową stronę czytania. Punkt wyjścia to wyraz bądź zdanie. Dokonywana jest analiza słuchowa lub wzrokowa. Przechodzi się w niej od zdania lub wyrazu lub od wyrazu do sylaby. Potem mamy do czynienia z procesem odwrotnym, czyli z syntezą, konstruowaniem ze znanych składowych nowych całości.

NOWE KONCEPCJE NAUKI CZYTANIA

W ostatnich latach w Polsce pojawiły się nowe koncepcje nauki czytania. Podejmowane są również próby do adaptacji zagranicznych metod. Dodatkowo mamy do czynienia z obniżeniem wieku, w którym dzieci rozpoczynają swoją przygodę z czytaniem. Coraz częściej można zaobserwować przejawy zainteresowania u małych, 3 czy 4letnich dzieci. wynika o między innymi z tego, że współczesny świat przesycony jest wielością napisów, reklam, ogłoszeń.

Metoda globalna jest to jedna z metod nauki czytania. Należy wskazać przede wszystkim, iż czytanie globalne nie jest ukierunkowane na naukę czytania. Jest to jednak jeden z etapów w procesie nauki i pozwala wkroczyć w czytanie o wiele łatwiej, z radością oraz ochotą (Przewodnik do zestawu kart autorstwa pani Marii Trojanowicz – Kasprzak, w: https://issuu.com/joanna1290/docs/zestaw-do-nauki_issu). Czytanie globalne ukierunkowane jest na oswojenie z językiem i wyrazami. W metodzie tej wskazuje się, że do czytania nie jest potrzebna znajomość alfabetu. Nauka odbywa się poprzez wykorzystanie ilustracji z opisami. W metodzie tej zakłada się naukę czytania już bardzo małych dzieci. ważne jest jednak, aby dziecko było w dobrej kondycji oraz pełne sił. Duże znaczenie przywiązuję się do emocji, które powinny towarzyszyć zabawie wyrazami. Praca z kartami do czytania odbywa się na zasadzie dowolności. Można rozpocząć od strony z ilustracją bądź najpierw odczytywać wyraz. Zwraca się jednak uwagę, aby zabawa kartami była połączona z aktywnością, jednak nie polegała na miganiu nimi.

Metoda Glena Domana pojawiła się na przełomie 60. i 70. lat XX wieku. Docelowo metoda ta była skierowana do dzieci z porażeniem mózgowym, jednak aktualnie stosowana jest do wszystkich dzieci. Glen Doman wskazywał, że ważne jest nauczanie dzieci już od najmłodszych lat, czy nawet miesięcy. Mózg dziecka jest wtedy najbardziej chłonny i posiada największe możliwości rozwoju. Program nauki czytania według Glena Domana określany jest mianem „zabawy w czytanie”. Podobnie jak w metodzie globalnej ważne jest zadbanie o atmosferę radości oraz entuzjazm. Do nauki wykorzystywane są kartoniki ze słowami. Litery powinny mieć wysokość około 8cm, zaś czcionka w kolorze czerwonym. Wynika to z tego, że kolor ten najlepiej przyciąga wzrok dziecka. Na początku prezentować należy słowa, które są przyjemne i znane dla malucha, np. mama, tata, łóżko.

Metoda analityczno-syntetyczna o charakterze funkcjonalnym Przyłubskich pojawiła się w wyniku połączenia ze sobą różnych metod odnoszących się do poziomu rozwoju poszczególnych funkcji psychicznych. W związku z tym w proces czytania zaangażowane są takie funkcje jak wzrokowa, słuchowa, kinestetyczno-ruchowa. Autorzy koncepcji odnieśli się także do ogniwa pośredniego – sylaby oraz elementów metody globalnej. W związku z tym w okresie przedliterowym dziecko może poznać całościowo określone wyrazy, które wynikają z kontekstu ilustracji. Następnie zaś wyrazy te są rozpoznawane wśród innych. Wprowadzenie elementu pośredniczącego, czyli sylaby, ma na celu rozszerzenie pola czytania. Analiza odbywa się więc przez wyraz, poprzez sylabę do głoski. W metodzie Przyłubskich punkt wyjścia stanowi wyraz, który jest dziecku znany. W okresie przedliterowym zaleca się zaś stosowanie elementów metody globalnej, co pozwala na zapamiętanie obrazów graficznych poszczególnych wyrazów. Rozpoznawanie wyrazów odbywa się poprzez dostrzeganie różnicujących cech, które występują w zapisie graficznym.

Metoda Ireny Majchrzak – Metoda odimienna zakłada podejście indywidualne do każdego z dzieci. Na samym początku procesu nauki dziecko zapoznaje się ze znaczeniem napisanego słowa, którym jest jego imię. Słowo to zna od urodzenia, co jest bardzo ważne. Metoda odimienna jest to program edukacyjny, który ma na celu wczesne wykształtowanie umiejętności czytania z pełnym zrozumieniem tekstu. Źródło do pojawienia się tej metody

to filozofia oraz wskazówki Marii Montessori. Głównym celem programu jest stworzenie sytuacji edukacyjnych, które w sposób przyjazny doprowadzą do pojawienia się kompetencji czytelniczych (por.: Majchrzak, 1999). Kluczowym zagadnieniem we wskazanej metodzie jest indywidualne podejście do każdego dziecka. Poprzez wyjście od imienia dziecka mamy do czynienia z przeniesieniem całej analizy języka pisanego na relacje z literami, głoskami oraz znaczeniami. Dziecko ma możliwość zrozumienia, że czytanie nie jest wyłącznie „wybrzmiewaniem” słów, ale posiada także określone znaczenie (Nazywanie Świata – odmienna metoda nauki czytania Ireny Majchrzak, http://przedszkole.jonkowo.pl/images/dokumenty/metoda_majchrzak.pdf).

Metoda dobrego startu jest to jedna z metod, która wspomaga rozwój psychomotoryczny, edukację oraz terapię, angażuje w uczenie wielozmysłowe. W metodzie tej dochodzi do aktywizacji wielu funkcji, które uczestniczą w procesie czytania oraz pisania. Sprzyja także ogólnemu rozwojowi dziecka (Metoda dobrego startu, <https://nowaszkoła.com/metoda-dobrego-startu>)^[1]. W metodzie dobrego startu dochodzi do ukierunkowania na funkcje wzrokowe, słuchowe oraz dotykowo-kinestetyczno-ruchowe. Należy także zwrócić uwagę na ich wzajemną integrację. W metodzie tej najważniejsze są trzy elementy: słuch, wzrok, ruch(motoryka). Metoda dobrego startu pozwala dzieciom łatwiej wdrożyć się w szkolny świat. Metoda ta jest ciekawa dla małych dzieci. wspomaga przygotowanie dzieci do podejmowania nauki szkolnej oraz procesu nauki czytania i pisania. Dodatkowo pozytywnie wpływa na zaburzenia percepcji wzrokowej i słuchowej, zaburzenia motoryki, rozwój intelektualny. Może być także wykorzystywana jako rehabilitacja zaburzeń mowy, afazji czy jąkania.

Metoda Bronisława Ročławskiego – metoda glottodydaktyczna zakłada, iż rozpoczęcie ćwiczeń dotyczących czytania oraz pisania powinno się rozpocząć w wieku trzech lat. Wiek ten charakteryzuje się bowiem rozbudzeniem poznawczym oraz gotowością do zabawy z sylabami czy literami. Sukces w nauce czytania zależy jest od zainteresowania dziecka otaczającym światem oraz właściwą zachętą ze strony nauczającego. Podstawą nauki czytania jest

[1] Metoda dobrego startu [w:] <https://nowaszkoła.com/metoda-dobrego-startu/>, (dostęp 08.01.2022).

oś syntezy, polega na syntetycznym składaniu z mniejszych części w większe. Podstawą nauki pisania zaś jest oś analizy, proces ten jednak powinien rozpocząć się dopiero, kiedy dziecko nie ma kłopotów z syntezą. Oś litery wykorzystywana jest do działań graficznych (Borowska, 2016, s.111). W przygodzie nauki czytania wykorzystywane są klocki LOGO autorstwa B. Ročławskiego. Służą one do nauki wymowy, czytania, pisania oraz matematyki. Dodatkowo pedagog powinien wprowadzać pomoce dodatkowe umożliwiające zabawę z klockami (Borowska, 2016, s. 458).

Metoda stworzona przez Jagodę Cieszyńską inaczej nazywana jest metodą krakowską wynika z potrzeb nowej rzeczywistości, w której mamy do czynienia ze skróceniem czasu rozmów z dorosłymi, dominującą formą stymulacji obrazem, opóźnionym rozwojem mowy, zaburzonym językiem mediów. Ćwiczenia jakie odbywa się na każdym z etapów nauki czytania realizuje się zgodnie z regułą – powtarzanie, rozumienie, nazywanie. W technice tej podstawę stanowią sylaby. Cieszyńska wskazuje, że jest to najmniejsza językowa jednostka percepcyjna. Metoda ta jest skierowana wobec dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Dzieci takie posiadają umiejętność analizy oraz syntezy sylabowej. Dodatkowo angażuje i rozważa logikę. W metodzie tej wykorzystuje się wiedzę o funkcjach obu półkul mózgowych. Dużą jej zaletą jest oddziaływanie na wszystkie procesy dotyczące czytania, czyli pamięć słuchową, analizę, syntezę, koordynację wzrokowo-ruchową. Duże znaczenie posiadają ćwiczenia ogólnorozwojowe, które wspomagają naukę czytania (Symultaniczno-sekwencyjna metoda nauki czytania prof. Jagody Cieszyńskiej, <http://ps39.kielce.eu/zawartosc/symultaniczno-sekwencyjna-metoda-nauki-czytania-prof-jagody-cieszynskiej>).

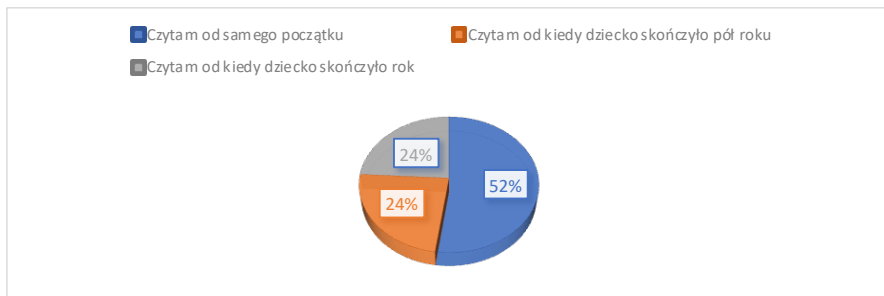
ROLA RODZICÓW W PROCESIE NAUKI CZYTANIA – ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Badanie ankietowe dotyczące tematyki zaprezentowanej w artykule zostało przeprowadzone w formie on-line. W związku z tym wyniki badań przedstawione są w sposób całościowy. W badaniu wzięło udział 136 osób. Pozwala to na odpowiednie zweryfikowanie przedstawionych opinii. Na początku zostaną przedstawione dane dotyczące charakterystyki grupy badawczej:

- w badaniu zdecydowaną większość stanowiły kobiety. Było ich 132 (97%), natomiast mężczyzn było 4 (3%).
- badane osoby zamieszkują zarówno miasta, jak i wsie. W analizowanych wynikach mamy do czynienia z podziałem grupy badanych po 50%. Połowa zamieszkuje w miastach, zaś połowa na wsi.
- większość osób biorących udział w badaniu posiada wykształcenie wyższe. Odpowiedź taka została wskazana przez 128 osób co stanowi 94% ankietowanych. Następnie zaś pozostałe osoby – 8 (6%) odpowiedziało, że posiada wykształcenie średnie/zawodowe. Wśród osób biorących udział w badaniu nie było ani jednej osoby z wykształceniem podstawowym.
- w badanej grupie większość osób posiada jedno lub dwojkę dzieci, odpowiedź taka została wskazana przez 84 osoby (62%), natomiast jedno dziecko posiada 44 osoby. Pozostałe osoby posiadają więcej niż trójkę dzieci.

Kolejne pytania zadane ankietowanym dotyczyły roli rodziców w procesie nauki czytania wśród dzieci.

WYKRES 1. *Od kiedy rodzice rozpoczęli czytać dzieciom*

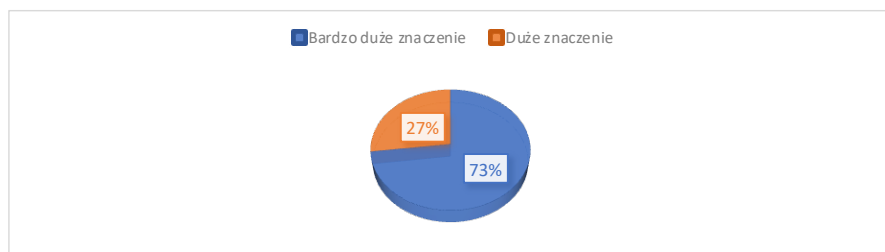
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Większość ankietowanych, nieco ponad połowa, wskazuje, że czyta dzieciom od samego początku – 52%. Następnie zaś rodzice wskazywali na odpowiedzi czytam od kiedy dziecko skończyło pół roku, czytam od kiedy dziecko skończyło rok – 24%. Należy wskazać, iż wczesne czytanie dziecka może wprowadzić dobre nawyki wśród dzieci, uczyć, że czytanie jest formą

spędzania wolnego czasu, pokazywać jego poszczególne zalety. Dziecko, które nie ma styczności z książkami w domu w przyszłości może mieć trudność z nauką czytania.

Rodzice zostali także poproszeni o wskazanie jakie znaczenie posiada według nich czytanie w życiu dziecka. Dane zaprezentowano na wykresie 2.

WYKRES 2. Znaczenie czytania w życiu dziecka

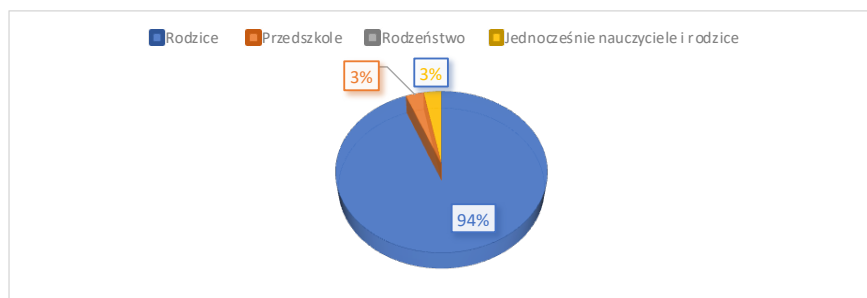

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Wszystkie odpowiedzi rodziców w przypadku zadanego pytania rozłożyły się pomiędzy dwa wskazania. Jednakże zdecydowana większość, bo aż siedmiu na dziesięciu rodziców wskazuje, że czytanie posiada bardzo duże znaczenie w życiu dziecka – 73%. Natomiast duże znaczenie posiada w opinii 27% ankietowanych rodziców. Wśród badanych osób dominuje więc przeświadczenie, że czytanie w życiu dzieci jest bardzo ważne.

Rodzice zostali także poproszeni o wskazanie opinii, kto według nich jest odpowiedzialny za wykształcanie nawyków czytelniczych u dziecka. Dane zostały przedstawione na kolejnym wykresie.

WYKRES 3. Wykształcenie nawyków czytelniczych u dziecka

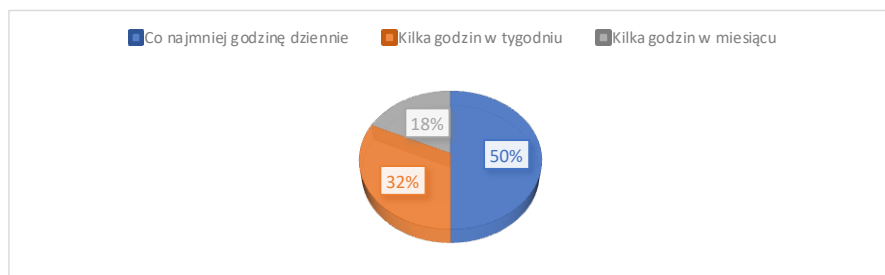

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Większość rodziców, bo aż 94% ogółu ankietowanych wskazuje, że za wykształcenie nawyków czytelniczych odpowiedzialni są rodzice. Żadna z osób nie wskazała na rodzeństwo, zaś po 3% określiło, że przedszkole a także jednocześnie nauczyciele i rodzice. Cieszy fakt, że rodzice posiadają świadomość, jak duże znaczenie w kształtowaniu nawyków czytelniczych posiadają oni sami.

Kolejnym krokiem było określenie jak dużo czasu rodzice poświęcają dzieciom na czytanie książek. Dane zaprezentowano na wykresie 4.

WYKRES 4. Czas poświęcony na czytanie dzieciom

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Większość rodziców wskazuje, że czyta dzieciom co najmniej godzinę dziennie. Odpowiedź taka została wskazana przez połowę ankietowanych – 50%. Następnie zaś rodzice określali, że czytają kilka godzin w tygodniu – 32%. Świadczy to o tym, że czytanie stanowi ważną formę spędzania czasu rodziców dziećmi. W konsekwencji zaś może przyczynić się pozytywnie do szybkiej nauki czytania.

W kolejnym kroku zadaniem rodziców było dokonanie oceny w jakim stopniu ich zdaniem książki wpływają na poniższe cechy dzieci w następującej skali, gdzie 1 oznacza nie zgadzam się, a 5 zgadzam się w najwyższym stopniu. Wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

TABELA 1. Ocena wpływu książek na poszczególne cechy

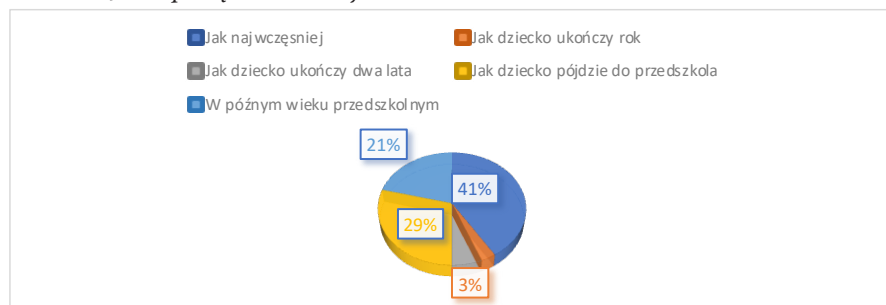
	1	2	3	4	5
Książki rozwijają wyobraźnię dziecka	4	0	20	32	80
Książki dostarczają wzorców moralnych	0	0	32	32	64
Książki dostarczają wiedzy o świecie	0	0	20	44	68
Książki pomagają radzić sobie w trudnych sytuacjach	0	12	36	28	52
Książki pozwalają zrelaksować się dzieciom	0	7	21	43	61
Książka to sposób na spędzanie wolnego czasu	3	13	21	40	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Analizując przedstawione wyniki badań można wskazać, że w opinii rodziców czytanie najbardziej oddziałuje na rozwój wyobraźni dziecka. Jednakże wszystkie z przedstawionych cech posiadają wysokie oceny, co świadczy o ogólnym pozytywnym podejściu do czytania w zakresie opinii rodziców.

Ważne w tematyce niniejszej pracy było także określenie od jakiego wieku w opinii rodziców dziecko powinno rozpocząć naukę czytania.

WYKRES 5. Rozpoczęcie nauki czytania

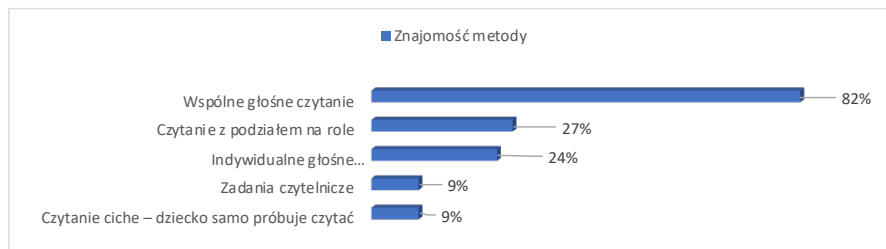

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Większość rodziców wskazuje, że rozpoczęcie nauki czytania powinno się odbyć jak najwcześniej, odpowiedź taka została udzielona przez 41% ankietowanych. Następnie zaś wskazywali oni, że jak dziecko pójdzie do przedszkola – 29% oraz w późnym wieku przedszkolnym 21%. Ankietowani posiadają więc świadomość, że ważne jest wczesne rozpoczęcie nauki czytania. Pozwoli to dzieciom na łatwiejsze przyswojenie treści i będzie stanowiło naturalny proces.

Kolejnym krokiem było wskazanie jakie cechy są charakterystyczne w zakresie wspólnego czytania z dzieckiem. Dane zaprezentowano na kolejnym wykresie 6.

WYKRES 6. Cechy charakterystyczne dla wspólnego czytania

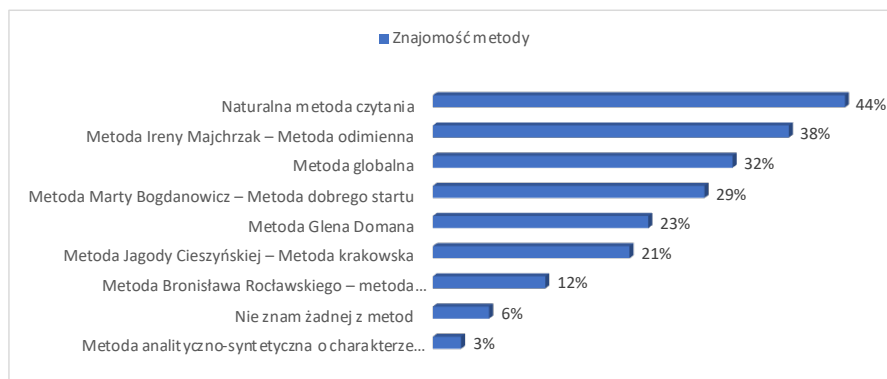

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Dominującą cechą dla czytania z dzieckiem jest wspólne głośne czytanie. Odpowiedź taka została wskazana przez 82% ankietowanych rodziców. Pozostałe odpowiedzi posiadały zdecydowanie mniej wskazań wśród rodziców. Można więc wskazać, iż jest to główna cecha badanej czynności.

Ankietowanym rodzicom zadano także pytanie dotyczące znajomości metod nauki czytania w ich opinii.

WYKRES 7. Znajomość metod nauki czytania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Badani rodzice wskazują, że w ich opinii największą znajomością cieszy się metoda naturalna nauki czytania. Dodatkowo popularna wśród nich jest metoda odimienna Ireny Majchrzak oraz metoda globalna. Najmniejszą popularnością cieszy się metoda analityczno-syntetyczna o charakterze funkcjonalnym Przyłubskich. Można więc wskazać, iż średnio jedna trzecia badanych osób wskazuje na znajomość metod nauki czytania.

Kolejne pytanie dotyczyło przyporządkowania poszczególnych cech do wyszczególnionych metod czytania. Dane zaprezentowano w tabeli 2.

TABELA 2. Narzędzia a wykorzystywane metody nauki czytania

1. Metoda globalna	2. Metoda Glena Domana	3. Metoda analityczno-syntetyczna o charakterze funkcjonalnym Przyłubskich	4. Metoda Ireny Majchrzak – Metoda odimienna	5. Metoda Marty Bogdanowicz – Metoda dobrego startu	6. Metoda Bronisława Rocławskiego – metoda glottodydaktyczna	7. Metoda Jagody Cieszyńskiej – Metoda krakowska
--------------------	------------------------	--	--	---	--	--

Poprawne odpowiedzi zostały zaznaczone na kolor ciemnozielony.

	1	2	3	4	5	6	7
W metodzie tej zakłada się naukę czytania już bardzo małych dzieci. ważne jest jednak, aby dziecko było w dobrej kondycji oraz pełne sił. Duże znaczenie przywiązują się do emocji, które powinny towarzyszyć zabawie wyrazami. Praca z kartami do czytania odbywa się na zasadzie dowolności. Można rozpocząć od strony z ilustracją bądź najpierw odczytywać wyraz	24	20	4	20	8	4	4
Na samym początku procesu nauki dziecko zapoznaje się ze znaczeniem napisanego słowa. Słowo to zna od urodzenia, co jest bardzo ważne	4	12	8	24	4	0	12
Autorzy koncepcji odnieśli się także do ogniwa pośredniego – sylaby oraz elementów metody globalnej. W związku z tym w okresie przedliterowym dziecko może poznać całościowo określone wyrazy, które wynikają z kontekstu ilustracji.	16	12	24	12	4	0	0
W przygodzie nauki czytania wykorzystywane są klocki LOGO. Służą one do nauki wymowy, czytania, pisania oraz matematyki.	12	8	8	4	24	4	0
Jedną z metod, która wspomaga rozwój psychomotoryczny, edukację oraz terapię, angażuje w uczenie wielozmysłowe. W metodzie tej dochodzi do aktywizacji wielu funkcji, które uczestniczą w procesie czytania oraz pisania. Sprzyja także ogólnemu rozwojowi dziecka		4	12		8	8	16

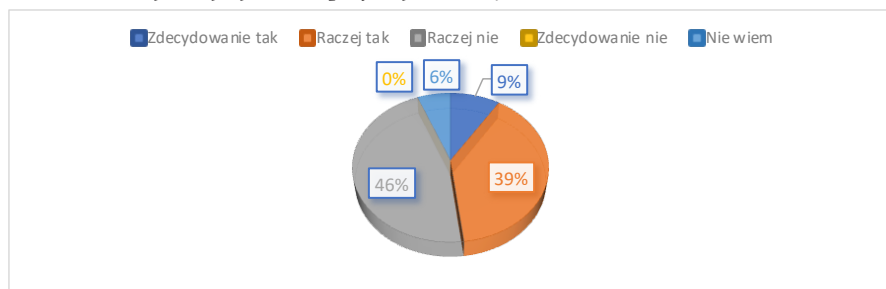
Do nauki wykorzystywane są kartoniki ze słowami. Litery powinny mieć wysokość około 8cm, zaś czcionka w kolorze czerwonym. Wynika to z tego, że kolor ten najlepiej przyciąga wzrok dziecka. Na początku prezentować należy słowa, które są przyjemne i znane dla malucha, np. mama, tata, łóżko.	20	20	4	4	12	0	12
W metodzie tej wykorzystuje się wiedzę o funkcjach obu półkul mózgowych. Dużą jej zaletą jest oddziaływanie na wszystkie procesy dotyczące czytania, czyli pamięć słuchową, analizę, syntezę, koordynację wzrokowo-ruchową.	16	8	4	12	8	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Przedstawione w tabeli wyniki wskazują na znajomość poszczególnych metod nauki czytania w odniesieniu do ich krótkiej charakterystyki. Zdecydowanie najlepiej w tym przypadku wypadają wyniki dotyczące metody globalnej, metody Glena Domana, metody Przyłubskich oraz metody odimiennej Ireny Majchrzak. W tych przypadkach odpowiedzi wahały się w granicach 20-24 poprawnych wskazań. Należy jednak wskazać, iż chociaż przedstawione wypowiedzi charakteryzują się dużą poprawnością na tle innych, to jednak nadal oscylują one w granicach 15-18% w stosunku do całej grupy badanych osób. Można więc wysnuć wniosek, iż wśród badanych ankietowanych osób mamy do czynienia z niską wiedzą dotyczącą metod nauki czytania, rodzice prawdopodobnie nie znają charakterystyk poszczególnych opisów i nie wiedzą w jaki szczegółowymi cechami dysponują poszczególne metody.

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, czy w procesie nauki czytania wykorzystują specjalnie dedykowane narzędzia. Dane zaprezentowano na wykresie 8.

WYKRES 8. Wykorzystywanie specjalnych narzędzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Odpowiedzi respondentów rozłożyły się przede wszystkim pomiędzy dwa stwierdzenia – raczej tak: 52 osoby oraz raczej nie: 60 osób. W związku z tym mamy do czynienia ze znacznym zróżnicowaniem w tym zakresie.

Aby możliwe było dokonanie oceny znajomości poszczególnych metod, ankietowani zostali poproszeni o przyporządkowanie narzędzi wykorzystywanych w poszczególnych metodach. Kolorem niebieskim zaznaczono także poprawne odpowiedzi.

TABELA 3. Narzędzia wykorzystywane do nauki czytania a metody

	Metoda Glena Domana	Metoda Marty Bogdanowicz – Metoda dobrego startu	Metoda Ireny Majchrzak – Metoda odmienna	Metoda fonetyczno – literowo – barwna B. Rocławskiego	Metoda barwno – dźwiękowa H. Metery	Metoda globalna
Klocki Logo	20	4	12	20	12	8
Ściana liter	8	8	16	12	4	4
Kartoniki z literami	16	20	20	12	4	16
Nakrywki stosowane do oznaczenia samogłosek	8	4	16	12	0	4
Piosenki na literki	4	24	0	8	44	8
Ilustracje z opisami	12	8	12	12	0	32

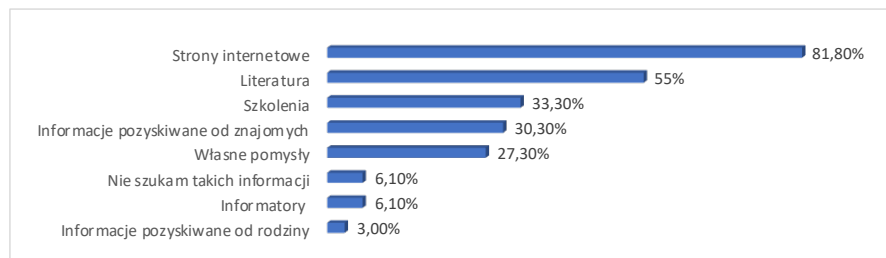
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Przedstawiona w pracy analiza jasno wskazuje, iż badane osoby nie potrafią odpowiednio przyporządkować narzędzi wykorzystywanych do poszczególnych metod czytania. Wiele z nich jest przyporządkowanych błędnie. Poprawne odpowiedzi zostały natomiast udzielone przede wszystkim w zakresie metody barwno-dźwiękowej H. Metery, gdzie ankietowani najczęściej odpowiadali – piosenki na literki. Był to jednak celowy zabieg, który pozwolił na powiązanie danej metody z narzędziem poprzez zastosowanie zabiegu logicznego. Nie dziwi bowiem fakt, że piosenki kojarzą się z metodą dźwiękową. Pozostałe przyporządkowania można uznać za zupełnie przypadkowe, nie wyróżniające się poprawnością. W poprzednim pytaniu blisko 40% ankietowanych wskazało,

że korzysta ze specjalnych narzędzi do nauki czytania, jednakże przedstawione w tabeli wyniki ukierunkowane są na przypadkowość.

Następnie zadaniem ankietowanych było wskazanie, które z poniżej wskazanych źródeł są przez nich wykorzystywane w celu pozyskania informacji na temat metod nauki czytania.

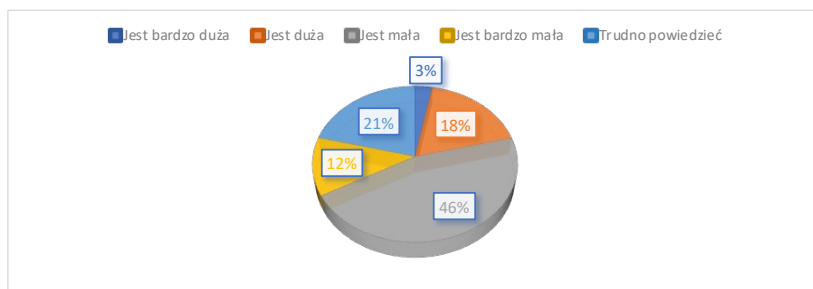
WYKRES 9. Źródła pozyskiwania informacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Najczęściej ankietowani korzystają ze stron internetowych, odpowiedź taka została wskazana przez 81,8% badanych, następnie zaś sięgają oni po literaturę – 54,5%, szkolenia – 33,3% i informacje pozyskiwane od znajomych – 30,3%. Najmniejsze znaczenie dla ankietowanych osób posiadają informacje pozyskane od rodziny – 3%. Dominującą formą pozyskania informacji jest więc Internet, źródło to jest łatwo dostępne, niemal w każdym miejscu i czasie, dodatkowo pozwala na porównanie różnych informacji bez wychodzenia z domu. Warto jednak pamiętać, że taki nadmiar nie zawsze prowadzi do pozytywnych skutków, bowiem może dojść do trudności w wyodrębnieniu najważniejszych treści. Cieszy więc fakt, że ankietowani sięgają także po specjalistyczną literaturę oraz szkolenia, dzięki temu mogą bowiem skorzystać ze skonsolidowanej wiedzy eksperckiej.

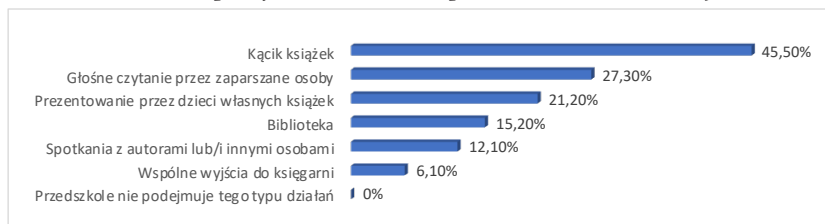
Kolejne pytanie dotyczyło oceny własnej wiedzy z zakresy metod nauki czytania. Odpowiedzi zaprezentowano na kolejnym wykresie 10.

WYKRES 10. Ocena wiedzy w zakresie metod nauki czytania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Większość osób biorących udział w badaniu wskazuje, że posiada małą wiedzę na temat metod nauki czytania, odpowiedź taka została wskazana przez 60 osób, następnie 28 osób wskazało, że trudno powiedzieć, zaś 24 osoby określiły, że wiedza ta jest duża. Jako bardzo małą ocenia 12 osób, zaś bardzo dużą 4 osoby. Można więc wskazać, że wśród badanych osób panują uśrednione wyniki co do oceny znajomości metod nauki czytania, duża liczba osób także nie jest w stanie określić jej poziomu. Może to świadczyć o tym, że respondenci nie posiadają wiedzy dotyczącej specjalistycznych metod, nie znają ich szczegółowo, jednak uczą swoje dzieci przede wszystkim w związku z własnym wyczuciem oraz odniesieniem do sytuacji. W praktyce prawdopodobnie wykorzystują różne metody, jednak nie mają świadomości, która metoda jest przez nich aktualnie wykorzystywana.

Ostatnie pytanie dotyczące analizowanej tematyki dotyczyło działań jakie są podejmowane w przedszkolu w celu upowszechnienia nauki czytania.

WYKRES 11. Działania podejmowane w celu upowszechnienia nauki czytania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankiety

Najbardziej popularnym rozwiązaniem jest tworzenie kącika książek. Odpowiedź taka została wskazana przez blisko połowę ankietowanych (45,5%), następnie zaś wskazywali oni na głośne czytanie przez zapraszane osoby (27,3%) a także prezentowanie przez dzieci własnych książek (21,2%). Cieszy fakt, że ani jedna osoba nie wskazała, że przedszkole nie podejmuje tego typu działań. Można więc wskazać, że placówki swoją działalnością wspierają upowszechnienie nauki czytania. Placówki są świadome, jak duże znaczenie ma kreowanie dobrych nawyków.

PODSUMOWANIE

W niniejszym artykule przedstawiono analizę metod nauki czytania oraz opinie rodziców w tym zakresie. Należy wskazać, iż czytanie stanowi skomplikowany proces, który angażuje wiele czynników. Bardzo ważny jest więc wybór odpowiedniej metody. Należy jednak zwrócić uwagę, iż aby taki wybór był możliwy trzeba wiedzieć z jakich metod oraz powiązanych z nimi narzędzi można korzystać. Celem niniejszej pracy była charakterystyka metod nauki czytania wśród dzieci w wieku przedszkolnym oraz określenie roli rodziców w procesie nauki umiejętności czytania. Wśród badanych ankietowanych dominuje postawa aktywnego kształtowania nawyków czytelniczych wśród dzieci, a także przeświadczenie, że czytanie w życiu dzieci jest bardzo ważne. W opinii badanych osób za wykształcenie nawyków czytelniczych odpowiedzialni są rodzice dodatkowo większość rodziców wskazuje, że rozpoczęcie nauki czytania powinno się odbyć jak najwcześniej. Większość rodziców wskazuje, że czyta dzieciom co najmniej godzinę dziennie, świadczy to o tym, że czytanie stanowi ważną formę spędzania czasu rodziców dziećmi, dodatkowo w opinii rodziców czytanie najbardziej oddziałuje na rozwój wyobraźni dziecka. Badani rodzice wskazują, że w ich opinii największą znajomością cieszy się metoda naturalna nauki czytania, dodatkowo popularna wśród nich jest metoda odimienna Ireny Majchrzak oraz metoda globalna, natomiast w zakresie znajomości poszczególnych metod nauki czytania zdecydowanie najlepiej wypadają wyniki dotyczące metody globalnej, metody Glena Domana, metody Przyłubskich oraz metody odimiennej Ireny Majchrzak. Badane osoby nie potrafią odpowiednio

przyporządkować narzędzi wykorzystywanych do poszczególnych metod czytania, wiele z nich jest przyporządkowanych błędnie, przyporządkowania można uznać za zupełnie przypadkowe, nie wyróżniające się poprawnością. W zakresie pozyskiwania informacji na temat metod nauki czytania najczęściej ankietowani korzystają ze stron internetowych, przy czym można wskazać, że większość osób biorących udział w badaniu wskazuje, że posiada małą wiedzę na temat metod nauki czytania. Najbardziej popularnym rozwiązaniem w przedszkolach jest tworzenie kącika książek.

W toku prowadzonych badań zweryfikowane zostały pozytywnie postawione wcześniej hipotezy. Rodzice posiadają świadomość, jak ważne są książki w życiu dziecka. Wiedzą, że posiadają one wpływ na jego rozwój, a także różne cechy. Książki są również wykorzystywane jako forma spędzania wolnego czasu. Rodzice chętnie podejmują aktywności związane z czytaniem. Zdają sobie sprawę, że czytanie posiada duże znaczenie już od najmłodszych lat, a pierwsze próby zapoznania z książkami podejmują zaś bardzo wcześnie. W przeprowadzonych badaniach wskazano, że rodzice mają świadomość, iż stanowią fundament zaznajomienia z książką wśród dzieci, wprowadzają najmłodszych czytelników w świat książki, jednak nie znają szczegółowo metod nauki czytania, a także dedykowanych im narzędzi. Rodzice biorący udział w badaniu korzystają z różnych narzędzi, jednak nie powiązują ich z konkretnymi metodami. Podążają przede wszystkim za rozwojem dziecka.

Przeprowadzone w pracy badania wskazują jak duże znaczenie posiadają różne metody nauki czytania. Ich stosowanie może posiadać pozytywne skutki w procesie nauki czytania wśród najmłodszych. Metody te jednak powinny być dostosowane do umiejętności oraz poziomu rozwoju dziecka. Bardzo ważne jest podejmowanie działań na rzecz rodziców, aby możliwe było przekazanie im najważniejszych treści dotyczących metod nauki czytania, w czym dużą rolę mogą odegrać placówki oświatowe. Warto bowiem także zwrócić uwagę, iż w opinii rodziców poszczególne placówki nie prowadzą działań edukacyjnych rodziców. Prowadzenie tego typu działań mogłoby stanowić forum do wymiany wiedzy oraz doświadczeń. Przedszkola jako łącznik pomiędzy poszczególnymi rodzicami oraz dziećmi, powinny więc większą uwagę przywiązywać do różnego rodzaju spotkań i stanowić odpowiedź na potrzeby rodziców, nie tylko w zakresie metod nauki czytania, ale także ogólnie w zakresie wychowywania.

REFERENCES

- Bee H. (2004). *Psychologia rozwoju człowieka*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Borowska B. (2016). *Glottodydaktyka jako innowacyjna metoda nauki czytania i pisanania* [w:] I. Bundza, J. Kowalewski, A. Krawczuk, O. Sływyński (red.), *Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: przeszłość i współczesność*, Kijów: Inkos.
- Borowska B. (2015). *Glottodydaktyka ojczystojęzyczna w systemie edukacyjnym Bronisława Ročlawskiego* [w:] E. Domagała-Zyśk, A. Borowicz, R. Kołodziejczyk (red.), *Język i wychowanie*. Księga jubileuszowa 45-lecia pracy naukowej Profesor Kazimierzy Krakowak, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Burtowy M., *Kształtowanie umiejętności czytania na poziomie edukacji elementarnej*, „Annales Paedagogicae Nova Sandes – Presoves” (2007)1. Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.
- Filipiak E. (2006). *Dziecko i książka – o intymnej naturze spotkań*, „Problemy Wczesnej Edukacji” (2006)2. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Gryniuk-Toruń I. (2011). *Czytanie jako klucz do świata*, „Psychologia w Szkole” 30(2011)2. Poznań: Wydawnictwo Charaktery.
- Kamińska K. (2009). *Nauka czytania w wieku przedszkolnym*. Warszawa: WSiP.
- Kliś M. (2004). *Psychologiczne koncepcje umiejętności czytania ze zrozumieniem*, „Państwo i Społeczeństwo” 4(2004)1. Kraków: Oficyna Wydawnicza KAAFM.
- Kośmider R. (2004). *Nauka czytania w przedszkolu*, „Nauczyciel i Szkoła” 24(2004)3/4. Mysłowice: Wydawnictwo Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hłonda w Mysłowicach.
- Majchrzak I. (1999). *Wprowadzenie dziecka w świat pisma*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”.
- Metoda dobrego startu [w:] <https://nowaszkoła.com/metoda-dobrego-startu>, (dostęp 08.01.2022).
- Nazywanie Świata – odmienna metoda nauki czytania Ireny Majchrzak [w:] http://przedszkole.jonkowo.pl/images/dokumenty/metoda_majchrzak.pdf, (dostęp 06.02.2022).
- Plenkiewicz M., Sobieszczuk M., *O czytaniu krytycznym*, „Życie Szkoły” 64(2009)8. Poznań: Forum Media Polska.
- Przewodnik do zestawu kart autorstwa pani Marii Trojanowicz – Kasprzak, w: https://issuu.com/joanna1290/docs/zestaw-do-nauki_issu (dostęp: 10.05.2022).
- Ptaśnik-Cholewa K., Kromka M. (2015). *Rola rodziców w rozbudzaniu postaw czytelniczych dziecka w kontekście czasu wolnego*, Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce: kwartalnik dla nauczycieli nr 1. Kraków: Akademia Ignatianum w Krakowie.
- Pusz S. (2009). *Czytanie ze zrozumieniem jako podstawowa umiejętność uczniów kończących edukację wczesnoszkolną*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Pedagogika i Psychologia” 58(2009)5. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

- Schiefele U., Schaffner E., Möller J., Wigfield A. (2012). *Dimensions of reading motivation and their relation to reading behavior and competence*, „Reading Research Quarterly” 47(2012)4. Wuhan, Scientific Research Publishing, Inc.
- Symultaniczno-sekwencyjna metoda nauki czytania prof. Jagody Cieszyńskiej [w:] <http://ps39.kielce.eu/zawartosc/symultaniczno-sekwencyjna-metoda-nauki-czytania-prof-jagody-cieszynskiej>, (dostęp 16.02.2022).
- Vaškević-Buš J. (2011). *O początkowej nauce czytania* [w:] <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/2383/PM585-05-O-początkowej-nauce-czytania-Vaskevic-Bus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (dostęp 17.02.2022).
- Wieszczczyńska E. (2007). *Wczesnoszkolna edukacja językowa a nauczanie czytania*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT.